

Πλατφόρμα 21+

Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ-
Κοινωνική Συναίσθηση και Ευθύνη

(Κάνε Πράξη τη Συνεργασία και την Προσφορά)

Υποενότητα: Ανθρώπινα Δικαιώματα και Συμπερίληψη

Ομάδα στόχος: Μαθητές Ε' & ΣΤ' Δημοτικού και Γυμνασίου

Τα Δικαιώματά μου

Ομάδα συγγραφής:

Συντονίστρια: Ντόνα Παπαστυλιανού, Καθ. Κοινωνικής Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

Συνεργάτες: Αρετή Τσινού, Υπ. Διδ. Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

Τάσος Τραβασάρος, Υπ. Διδ. Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

Ευαγγελία Κατέρη, Δρ. Ψυχολογίας, Παν/μιο Κρήτης

Αντρεα Εμμανουήλ, MSc Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

Αναστασία Σαρρή, MSc Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

Ευαγγελία Τσερπέλη, Υπ. Διδ. Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	3
Θεωρητικό Υπόβαθρο.....	3
Ορισμός & ιστορική αναδρομή.....	3
Ποια είναι τα δικαιώματα του παιδιού.....	4
Η αναγκαιότητα της εκπαίδευσης στα δικαιώματα του παιδιού.....	5
Στόχος και αναγκαιότητα.....	6
Βιωματικά Εργαστήρια.....	7
1ο Βιωματικό Εργαστήριο.....	7
2ο Βιωματικό Εργαστήριο.....	8
3ο Βιωματικό Εργαστήριο.....	10
4ο Βιωματικό Εργαστήριο.....	12
Ενδεικτική Βιβλιογραφία.....	13

Εισαγωγή

Η Ενότητα αυτή στοχεύει στην καλλιέργεια του σεβασμού των δικαιωμάτων, της υπευθυνότητας, της αξιοπρέπειας και της ιδιότητας του πολίτη, δεξιότητες που συμβάλλουν σημαντικά στην ευημερία του ατόμου και της κοινωνίας. Η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (1948) αρχικά και η Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών (1989) αργότερα, που η Ελλάδα υπέγραψε το 1992 έχει γίνει ο ακρογωνιαίος λίθος για την προώθηση της άποψης των παιδιών, των ατομικών δικαιωμάτων τους και των συμφερόντων τους ως πρωταρχικής σημασίας ζητήματα. Η επίτευξη του στόχου αυτού συνεπάγεται το σεβασμό και την αποτίμηση των παιδιών ως προσώπων και όχι ως περιουσίας, ως ανθρώπων με αισθήματα, απόψεις, εμπειρίες, ανάγκες και δικαιώματα. Ο σεβασμός των δικαιωμάτων του παιδιού συνίσταται στη δημιουργία προσωπικών και κοινωνικών σχέσεων που θα αναγνωρίζουν στα παιδιά να συμμετέχουν στις αποφάσεις που τα αφορούν και στις κοινωνικές δομές που τα περιλαμβάνουν και που θα πρέπει να τα σέβονται αντί να τα αποκλείουν ή να τα υποβιβάζουν. Σκοπός του προγράμματος παρέμβασης είναι η ευαισθητοποίηση των παιδιών (μέσω των εκπαιδευτικών) σε θέματα κοινωνικών ανισοτήτων και διακρίσεων και η καλλιέργεια της κοινωνικής ευαισθησίας και της κοινωνικής ευθύνης ώστε τα παιδιά και οι έφηβοι να αποτελέσουν παράγοντες αλλαγής στην επίδειξη συμπεριφορών και κοινωνικών κανόνων τόσο μεταξύ τους όσο και μέσα στις οικογένειές τους αλλά και τις κοινότητές τους.

Θεωρητικό υπόβαθρο

Ορισμός και ιστορική αναδρομή

Τα ανθρώπινα δικαιώματα ορίζονται ως τα δικαιώματα που έχει κάθε άνθρωπος, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, εθνικότητας, ιδιαίτερων ικανοτήτων ή ελλειμμάτων. Μας επιτρέπουν να αναπτύξουμε τις ανθρώπινες ιδιότητές μας και να ικανοποιήσουμε τις ανάγκες μας. Το 1948, μετά τη φρίκη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε έναν σύνολο αρχών για την προστασία των βασικών ανθρώπινων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, τα οποία όλοι οι άνδρες και οι γυναίκες, παντού στον κόσμο,

δικαιούνται χωρίς διάκριση. Το κείμενο αυτό ονομάστηκε Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΔΔΑ) και αποτελεί το πρώτο κείμενο για τα ανθρώπινα δικαιώματα με οικουμενική διάσταση, που έχει πλέον μεταφραστεί σε πάνω από 400 γλώσσες και αποτελεί σημείο αναφοράς για την προστασία τους. Τα δικαιώματα αυτά είναι καθολικά και βασίζονται στην αυταξία και στον σεβασμό της ίδιας της ζωής. Η παραβίασή τους προκαλεί εμπόδια στην εξέλιξη και στην επιβίωση του ατόμου, αλλά και αναταραχές και συγκρούσεις σε κοινωνικό επίπεδο, όταν παραβιάζονται δικαιώματα συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων (π.χ. Τσιγγάνων, ομοφυλόφιλων, ψυχικά ασθενών). Το σημαντικότερο κείμενο για τα δικαιώματα του παιδιού είναι η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989. Υπογράφηκε από 191 χώρες και είναι νόμος στην χώρα μας (βλ. Εκπαίδευση και Παιδεία. Εγχειρίδιο για τα δικαιώματα του Παιδιού <https://sites.google.com/site/ekpaideuse2o11/home/gia-ta-dikaiomata-tou-paidiou>).

Ποια είναι τα δικαιώματα του παιδιού

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UNCRC) έχει γίνει ο ακρογωνιαίος λίθος για την προώθηση της άποψης των παιδιών ως πολιτών και κατόχων ατομικών δικαιωμάτων και των συμφερόντων τους ως πρωταρχικής σημασίας (Sandbæk, 2017). Η Σύμβαση ορίζει ρητά και με σαφήνεια πως θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η γνώμη των παιδιών σε όλα τα θέματα που τους απασχολούν. Η επίτευξη αυτού συνεπάγεται το σεβασμό και την αποτίμηση των παιδιών ως ενεργών συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Συνοπτικά, τα δικαιώματα του παιδιού είναι (βλ. Εγχειρίδιο για τα δικαιώματα του Παιδιού <https://sites.google.com/site/ekpaideuse2o11/home/gia-ta-dikaiomata-tou-paidiou>). :

- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να είναι με την οικογένειά τους ή με τα άτομα εκείνα που θα φροντίζουν γι' αυτά καλύτερα.
- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα σε ικανοποιητική τροφή και καθαρό νερό.
- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα σε ένα επαρκές βιοτικό επίπεδο.
- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη.

- Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες έχουν δικαίωμα στην ειδική φροντίδα και εκπαίδευσή τους
- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στο παιχνίδι.
- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στη δωρεάν εκπαίδευση.
- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να είναι ασφαλή και να μην βλάπτονται ή παραμελούνται.
- Τα παιδιά δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ως φτηνά εργατικά χέρια ή ως στρατιώτες.
- Στα παιδιά πρέπει να έχουν το δικαίωμα να μιλούν τη δική τους γλώσσα και να έχουν τη δική τους θρησκεία και πολιτισμό.
- Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν τις απόψεις τους και να συγκεντρώνονται για να εκφράσουν τις απόψεις τους.

Η αναγκαιότητα της εκπαίδευσης στα δικαιώματα του παιδιού

Εάν εφαρμοστεί πλήρως το δικαίωμα των παιδιών να εκφράζουν τις απόψεις τους και να τα αντιμετωπίζουν σοβαρά σε όλο το σχολικό περιβάλλον, θα αποτελούσε έναν από τους βαθύτερους μετασχηματισμούς στην κατεύθυνση προς μια κουλτούρα σεβασμού των δικαιωμάτων των παιδιών, της αξιοπρέπειας και της ιδιότητας του πολίτη, ικανότητες που μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην ευημερία τους (Lansdown, Jimerson, & Shahroozi, 2014). Από την οπτική των δικαιωμάτων των παιδιών, η ευημερία μπορεί να οριστεί ως η πραγματοποίηση των δικαιωμάτων των παιδιών και η εκπλήρωση της ευκαιρίας για κάθε παιδί να είναι αυτό που μπορεί να είναι υπό το πρίσμα των ικανοτήτων, δεξιοτήτων και δυνατοτήτων του. Ο βαθμός στον οποίο επιτυγχάνεται το παραπάνω μπορεί να μετρηθεί με όρους θετικών αποτελεσμάτων για το παιδί, ενώ τα αρνητικά αποτελέσματα και η στέρηση υποδηλώνουν την άρνηση των δικαιωμάτων των παιδιών (Kosher, Jiang, Ben-Arieh, & Huebner, 2014, σελ. 9). Ο βαθμός στον οποίο εφαρμόζονται τα δικαιώματα των παιδιών στις σημερινές κοινωνίες αποτελεί αδιαμφισβήτητο θέμα προς συζήτηση (Λουμάκου & Μπεζέ, 2006). Σε κάθε περίπτωση... «Η ακαδημαϊκή κοινότητα οφείλει να εργαστεί και για τη συνειδησιακή αφύπνιση της κοινωνίας για τα δικαιώματα του παιδιού. Επίσης οφείλει να συντελέσει στην πραγματική εφαρμογή των δικαιωμάτων αυτών, να

εκπαιδεύσει τα άτομα που δουλεύουν με παιδιά, όπως νηπιαγωγούς, δασκάλους, παιδοψυχολόγους, παιδιάτρους, κοινωνικούς λειτουργούς και άλλους ειδικούς της υγείας, την αστυνομία, καθώς και τα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας, επειδή η εκπαίδευση αυτή μπορεί να θεωρηθεί ως το πιο ισχυρό μέσο για την πρόληψη των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του παιδιού». (Λουμάκου & Μπεζέ, 2006, σελ. 16). Η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση δεν αναμένεται να περιορίζεται στους επαγγελματίες και τους ειδικούς, αλλά θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει και τα ίδια τα παιδιά όπως και τους γονείς. Για το λόγο αυτό οι προτεινόμενες δράσεις του προγράμματος περιλαμβάνουν όλους τους άμεσα εμπλεκόμενους: μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς. Η ευαισθητοποίηση και η συμμετοχή πρέπει να θεωρούνται ως μέρος ενός συνεχούς, ώστε τα παιδιά, οι έφηβοι και οι νέοι να συμμετέχουν τακτικά, με νόημα και συνέπεια ως παράγοντες αλλαγής στην επιρροή συμπεριφορών και κοινωνικών κανόνων τόσο μεταξύ τους όσο και μέσα στις οικογένειές τους αλλά και τις κοινότητές τους (UNICEF, χ.η.). Η Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού (άρθρο 5) (ΟΗΕ, 1989) ενθαρρύνει τους γονείς να βοηθήσουν τα παιδιά να μάθουν να ασκούν τα δικαιώματά τους «κατά τρόπο συνεπή με τις εξελισσόμενες ικανότητες του παιδιού». Αναμένεται και διατυπώνεται η αισιοδοξία «ότι καθώς τα παιδιά θα αρχίσουν να κατανοούν και να μοιράζονται τα δικαιώματά τους, θα είναι καλύτερα προετοιμασμένα να συμμετάσχουν στην παγκόσμια κοινωνία μας ως ικανά, δυνατά ανθρώπινα όντα που θα μιλούν για τον εαυτό τους» (Fowler, Tertell, Flynn-Rambo & Peterson, 2016, σελ. 188). Οι επεκτάσεις των παραπάνω εντοπίζονται στους Παγκόσμιους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης (<https://www.unicef.org/sdgs>).

Στόχος και Αναγκαιότητα

Οι δραστηριότητες του παρόντος προγράμματος στοχεύουν στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, την καλλιέργεια της πολιτειότητας, της συνεργατικότητας και της κοινωνικής υπευθυνότητας, την πληροφόρηση σχετικά με υφιστάμενους οργανισμούς/φορείς και κυρίως το δικαίωμα συμπερίληψης όλων των ανθρώπων στα εκπαιδευτικά, κοινωνικά, πολιτισμικά, πολιτικά και οικονομικά δρώμενα. Η ενημέρωση για τις υποχρεώσεις που συνεπάγονται τα δικαιώματα φιλοδοξεί να καλλιεργήσει στο κάθε άτομο

ξεχωριστά, αλλά και στην σχολική κοινότητα στο σύνολό της, τον σεβασμό και την προάσπιση των δικαιωμάτων τόσο του εαυτού, όσο και του άλλου.

ΒΙΩΜΑΤΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

1ο Βιωματικό εργαστήριο: «Μαθαίνω τα δικαιώματά μου»

60'

image: <http://kidsforhumanrights.com/>

Στόχος του εργαστηρίου

- ✓ Να μάθουν οι μαθητές τα δικαιώματά τους

Ενέργειες

- ✓ Βιωματικές ασκήσεις
- ✓ Κριτική σκέψη
- ✓ Καταιγισμός ιδεών
- ✓ Αναστοχασμός

Περιγραφή δράσεων εργαστηρίου

Ο συντονιστής της ομάδας αναφέρει πως όλα τα παιδιά έχουν κάποια βασικά δικαιώματα τα οποία θα πρέπει να σέβονται μεγάλοι και μικροί. Στη συνέχεια, ζητάει από τα παιδιά να σκεφτούνε ποια είναι αυτά τα δικαιώματα, τα οποία και καταγράφει στον πίνακα σύμφωνα με τις απαντήσεις τους. Αφού ο εκπαιδευτικός καταγράφει τις απαντήσεις των παιδιών, διαβάζει τα δικαιώματα που είναι γραμμένα στον πίνακα και βεβαιώνεται ότι όλα τα παιδιά καταλαβαίνουν το νόημά τους. Στην συνέχεια, προσθέτει όσα δικαιώματα δεν έχουν αναφερθεί από τα παιδιά. Ακολουθεί ενημέρωση του εκπαιδευτικού για τα ανθρώπινα δικαιώματα (ορισμός & ιστορική αναδρομή) και συζήτηση με τα παιδιά για όσα έμαθαν και όσες απορίες πιθανόν προέκυψαν.

2ο Βιωματικό εργαστήριο: «Η Βουλή των Παιδιών: Τα παιδιά συνεργάζονται για τα δικαιώματα»

60'

<https://www.montgomerycountymd.gov>

Στόχοι του εργαστηρίου

- ✓ Κριτική σκέψη
- ✓ Συνεργασία
- ✓ Καλλιέργεια της πολιτειότητας image:
- ✓ Καλλιέργεια της συνεργατικότητας
- ✓ Πληροφόρηση σχετικά με οργανισμούς/φορείς που προάγουν τα δικαιώματα του παιδιού.

Ενέργειες

- ✓ Βιωματικές ασκήσεις
- ✓ Ομαδικοσυνεργατικότητα
- ✓ Ολομέλεια
- ✓ Αναστοχασμός

Περιγραφή δράσεων εργαστηρίου

Ανάπτυξη της πολιτειότητας και της συνεργατικότητας

30'

Ο συντονιστής της ομάδας χωρίζει τα παιδιά σε ομάδες των 3-4 ατόμων. Ζητάει από αυτά να φανταστούν ότι η κάθε ομάδα είναι ένα πολιτικό κόμμα που εκπροσωπείται στην Βουλή και ότι η απόφαση του κάθε κόμματος έχει καθολική ισχύ. Η κάθε ομάδα/πολιτικό κόμμα θα κληθεί να απαντήσει σε ένα ερώτημα, να αποφασίσει για ένα κοινωνικό ζήτημα και ο εκπρόσωπός της να μιλήσει, τελικά, στην Βουλή.

Ο συντονιστής της ομάδας μοιράζει στα παιδιά τα παρακάτω χαρτάκια (ένα σε κάθε ομάδα) και ζητάει από την κάθε ομάδα να συζητήσει το ζήτημα που της αναλογεί και να καταγράψει τις απαντήσεις των μελών της.

- «Ποιος είναι υπεύθυνος για να διασφαλίσει ότι τα παιδιά έχουν όλα, όσα χρειάζονται, για να είναι ευτυχισμένα, ασφαλή και υγιή;»
- «Τι μπορούμε να κάνουμε όταν παραβιάζονται τα δικαιώματά μας; Πού μπορούμε να απευθυνθούμε;»
- «Και όταν παραβιάζονται τα δικαιώματα του άλλου; Κάνουμε κάτι ή μένουμε αμέτοχοι;»
- «Στο σχολείο σας, έχετε δει να παραβιάζονται τα δικαιώματα των παιδιών; Ποια δικαιώματα; Και τι μπορείτε να κάνετε εσείς;»

Ανάπτυξη της συνεργατικότητας, και πληροφόρηση σχετικά με οργανισμούς/φορείς που προάγουν τα δικαιώματα του παιδιού

20'

Ο συντονιστής της ομάδας ζητάει από τη κάθε ομάδα να ορίσει έναν εκπρόσωπο, ο οποίος σηκώνεται και κάθεται σε έναν κύκλο με τους άλλους εκπροσώπους, που αναπαριστά την Βουλή. Ο κάθε εκπρόσωπος παρουσιάζει τις απόψεις της ομάδας του και συζητάει με τα άλλα μέλη της ομάδας. Αφού τελειώσει η συζήτηση, οι άλλοι μαθητές εκτός κύκλου θέτουν ερωτήσεις, κάνουν σχόλια, παρατηρήσεις. Ο συντονιστής, αφού κάνει μια περίληψη όσων ειπώθηκαν, πληροφορεί τους μαθητές για τους φορείς που προασπίζονται τα δικαιώματα των παιδιών.

Αναστοχασμός

10'

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο και ο εκπαιδευτικός θέτει τις εξής ερωτήσεις ανατροφοδότησης: « Πώς αισθανθήκατε που αποφασίζατε για τα ζητήματα αυτά;» «Ήταν εύκολο, δύσκολο;», «Πώς αισθάνθηκε ο εκπρόσωπός σας στην «Βουλή»;» «Πώς θα ήταν η κοινωνία μας και το σχολείο αν τηρούνταν οι αποφάσεις σας;»

3ο Βιωματικό εργαστήριο: «Τα Δικαιώματά σου είναι και δική μου υποχρέωση»

Στόχοι του εργαστηρίου

- ✓ Κριτική σκέψη
- ✓ Συνεργασία image:
- ✓ Η καλλιέργεια της ατομικής ευθύνης και της κοινωνικής υπευθυνότητας,
- ✓ Η καλλιέργεια της συμπερίληψης.

<https://torontopubliclibrary.typepad.com/>

Ενέργειες

- ✓ Βιωματικές ασκήσεις
- ✓ Ομαδικοσυνεργατικότητα
- ✓ Αναστοχασμός
- ✓ Κολλάζ
- ✓ Ζωγραφική

Περιγραφή δράσεων εργαστηρίου

Ανάπτυξη της ατομικής ευθύνης και της κοινωνικής υπευθυνότητας

Ο συντονιστής της ομάδας ζητάει από τα παιδιά να χωριστούν σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Ο εκπρόσωπος της κάθε ομάδας καλείται να επιλέξει 3 κάρτες από τις κάρτες που ο συντονιστής έχει αφήσει πάνω στην έδρα (πρόκειται για κάρτες που αναπαριστούν ανθρώπους διαφορετικού χρώματος, κοινωνικής/οικονομικής κατάστασης, φύλου, άτομα με αναπηρίες. Τις κάρτες αυτές μπορεί να τις κόψει ο εκπαιδευτικός από εφημερίδες και περιοδικά). Η κάθε ομάδα παίρνει μια κόλλα χαρτί και την χωρίζει στην μέση. Στη μια στήλη αναγράφεται ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΑΡΑΒΙΑΖΟΝΤΑΙ και στην άλλη στήλη ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΔΙΚΕΣ ΜΑΣ. Καλείται η κάθε ομάδα να σκεφτεί ποια (3) δικαιώματα παραβιάζονται σε κάθε εικόνα και ποιες (3) υποχρεώσεις δικές μας συνεπάγονται. Για παράδειγμα, το δικαίωμα του άλλου στην ελευθερία της έκφρασης συνεπάγεται την υποχρέωσή μας να μην λέμε

αναληθείς πληροφορίες που υποβιβάζουν κάποιο άλλο άτομο και αμαυρώνουν την υπόληψή του. Επίσης, το δικαίωμά του άλλου στην ισότητα, συνεπάγεται και την υποχρέωσή μας να του συμπεριφερόμαστε ως ίσο. Η ομάδα συζητάει σχετικά με το έργο που της ανατέθηκε και οι απαντήσεις καταγράφονται. Με το πέρας της διαδικασίας, ο κάθε εκπρόσωπος σηκώνεται και παρουσιάζει σε όλους τις εικόνες με το χαρτί στο οποίο όπου και αναγράφονται δικαιώματα και υποχρεώσεις. Ο εκπαιδευτικός τα καταγράφει στον Πίνακα και ακολουθεί συζήτηση σχετικά με το δίπτυχο Δικαιώματα/Υποχρεώσεις.

Περιγραφή δράσεων εργαστηρίου

Καλλιέργεια της συμπερίληψης

Ο συντονιστής της ομάδας δίνει μια κόλλα Α3 σε κάθε ομάδα και ζητάει από τα παιδιά να κολλήσουν τις εικόνες που αρχικά είχαν επιλέξει. Ανάμεσα στα κενά, ο κάθε μαθητής γράφει το όνομά του και, στο τέλος, δίνεται ο τίτλος στην ζωγραφιά/κολάζ «Όλοι Εμείς Μαζί». Ακολουθεί συζήτηση για το πώς νιώθουνε για αυτή τη ζωγραφιά. Η ζωγραφιά τοποθετείται σε κεντρικό σημείο της τάξης.

4ο Βιωματικό εργαστήριο: «Τι κέρδισα από την ομάδα»

60'

Στόχοι του εργαστηρίου

- ✓ Κριτική σκέψη
- ✓ Συνεργασία
- ✓ Η καλλιέργεια της συμπερίληψης.

Ενέργειες

- ✓ Βιωματικές ασκήσεις
- ✓ Ομαδικοσυνεργατικότητα
- ✓ Κολλάζ
- ✓ Ζωγραφική

image: <https://www.pinterest.pt>

Περιγραφή δράσεων εργαστηρίου

Ο συντονιστής της ομάδας μοιράζει ένα χαρτάκι στον κάθε μαθητή και τους ζητάει να σκεφτούν και να γράψουν τι κέρδισαν από τις συναντήσεις σε μία φράση ή πρόταση. Τονίζει πως ό,τι γράψουν είναι ανώνυμο (τα παιδιά δεν πρέπει να γράψουν το όνομά τους). Όταν τελειώσει ο κάθε μαθητής, σηκώνεται από την θέση του και αφήνει το χαρτάκι μέσα σε ένα κουτί. Ο εκπαιδευτικός διαβάζει τα χαρτάκια στην τάξη. Στη συνέχεια, ζητάει από τα παιδιά να κατηγοριοποιήσουν τα χαρτάκια ανάλογα με το περιεχόμενό τους (π.χ. συναισθήματα, σκέψεις, διαφωνίες/ενστάσεις, και απορίες). Αφού γίνει αυτή η κατηγοριοποίηση, προτρέπει τα παιδιά να ζωγραφίσουν ένα μεγάλο δέντρο σε μία κόλα Α3 και στα κλαδιά του να κολλήσουν ομαδοποιημένα τα χαρτάκια. Το κολλάζ τοποθετείται σε κεντρικό σημείο της τάξης.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Λουμάκου, Μ. & Μπεζέ, Λ. (2006). Προβλήματα και προοπτικές της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Στο Μ. Λουμάκου & Λ. Μπεζέ (επιμ.) Το παιδί και τα δικαιώματά του (σελ. 15-23). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, (1989). Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Πρόσβαση στις 6 Νοεμβρίου 2019 από https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26232&Itemid=33
- Fowler, A., Tertell, E., Flynn-Rambo, T. & Jill Peterson, J. (2016). Supporting Children's Understanding and Articulation of Rights: Helping Children Find Their Voice. *Childhood Education*, 92:3, 184-188, doi: 10.1080/00094056.2016.1180891
- Lansdown, G., Jimerson, S., & Shahroozi, A. (2014). Children's rights and school psychology: Children's right to participation. *Journal of School Psychology*. doi: 10.1016/j.jsp.2013.12.006
- Kosher, H., Jiang, X., Ben-Arieh, A., & Huebner, E. S. (2014). Advances in children's rights and children's well-being measurement: Implications for school psychologists. *School Psychology Quarterly*, 29(1), 7. Πρόσβαση στις 7 Νοεμβρίου 2019 από www.researchgate.net
- Sandbæk M. (2017). European Policies to Promote Children's Rights and Combat Child Poverty. *International journal of environmental research and public health*, 14(8), 837. doi:10.3390/ijerph14080837
- UNICEF. (χ.η). Key asks for 2019 SDG voluntary national reviews. Linking child rights and the SDGs committing to child rights on the occasion of the 30th anniversary of the CRC. Πρόσβαση στις 6 Νοεμβρίου 2019 από <https://www.unicef.org/media/60136/file>
- UNICEF. (χ.η.). UNICEF and the Sustainable Development Goals (SDGs). Πρόσβαση στις 6 Νοεμβρίου 2019 από <https://www.unicef.org/sdgs>

Άλλες πηγές:

Εκπαίδευση και Παιδεία. Τα Δικαιώματα του Παιδιού. Εγχειρίδιο για τα δικαιώματα του Παιδιού

<https://sites.google.com/site/ekpaideuse2o11/home/gia-ta-dikaiomata-tou-paidiou>

COMPASS - Συμβούλιο της Ευρώπης(2002). Ένα εγχειρίδιο εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα για νέους και νέες. Σχέδιο δράσης για την πρόληψη ή/και την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων κάθε είδους, την ανάδειξη της σημασίας της διαφορετικότητας. Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός – Πρότυπο Υλικό. Αναλυτική παρουσίαση προγραμμάτων και δράσεων για τη διαφορετικότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη βία και την Αντιρατσιστική αγωγή. Institute for Rights, Equality, & Diversity.
http://www.arsis.gr/2010_09_05%20compass.pdf

http://www.arsis.gr/compass_edition_gr.pdf

Δραστηριότητες βιωματικής μάθησης στα ανθρώπινα δικαιώματα και στα δικαιώματα προσφύγων. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (2014). Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος. www.unhcr.gr